[2025] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 612: 2025 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 178

**ਹੰਸਰਾਜ**

**ਬਨਾਮ**

**ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ**

(2012 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1387)

10 ਫਰਵਰੀ 2025

**[ਪੰਕਜ ਮਿਥਲ* ਅਤੇ ਅਹਿਸਾਨੁੱਦੀਨ ਅਮਾਨਉੱਲਾ, ਜੇ.ਜੇ.]**

**ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ**

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

**ਸਿਰਲੇਖ†**

**ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 - ਧਾਰਾ 302 - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪੀੜਤ-ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਮੰਦਭਾਗੇ ਦਿਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਵੇਰੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਲਦੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸਾਈਕਲ ਪੰਕਚਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ - ਉਸਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 (ਪੀੜਤ ਦੀ ਪਤਨੀ) ਨੂੰ ਪੰਕਚਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਈ ਪੀਡਬਲਯੂ - 5 ਝੋਨਾ ਵੇਚਣ ਲਈ ਬਾਜ਼ਾਰ ਗਿਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੀੜਤ-ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਣਾ - ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਖਿਆ, ਉਸਦੀ ਗਰਦਨ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ - ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ - ਸਹੀ:**

**ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ**:ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੂਜੀ ਰਾਏ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ / ਬੇਵਕਤੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਮਤਭੇਦ ਸੀ - ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੰਨਾ ਮਾਮੂਲੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇੰਨੇ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਤਭੇਦ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਕੇਸ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

---

* ਲੇਖਕ

ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਸਾਈਕਲ ਦਾ ਟਾਇਰ ਪੰਕਚਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ - ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਸੀ - ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਚੱਕਰ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਟਾਇਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੀ ਪੰਕਚਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਈਕਲ ਦਾ ਟਾਇਰ ਪੰਕਚਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ - ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਭਾਵ, ਫਾਰਸੀ (ਐਕਸ ਪੀ /6) ਜਿਸ 'ਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਧੱਬੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ 20-25 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਧੱਬੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ - ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫਾਰਸੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਸੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੇਆਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਾਰਸੀ ਇੱਕ ਖੁੱਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਪਈ ਸੀ, ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ - ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਾਰਸੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਇੱਕ ਸੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ - ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ, ਜੋ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਸੀ - ਨਾਲ ਹੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਲੈ ਕੇ ਘਰੋਂ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਵਾਂ ਗਵਾਹਾਂ (ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -3) ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਜਾਂ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਸੀ - ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਉਂਗਲ, ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. (ਪਾਰਸ 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17)

**ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ**

ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਰਦਾ ਬਨਾਮ ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ **[1985] 1 ਐਸਸੀਆਰ 88: (1984) 4 ਐਸਸੀਸੀ 116 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।**

## ਡਿਜੀਟਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

### ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860

### ਕੀਵਰਡਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 302; ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤ; ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸਿੱਟਾ; ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਲਪਨਾ; ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ; ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ; ਮਕਸਦ; ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸਿਧਾਂਤ; ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ; ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ।

### ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੇਸ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2012 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1387

ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 30.07.2010 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ 2003 ਦੇ ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.ਏ ਨੰਬਰ 291 ਵਿੱਚ

### ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਖਸਾਨਾ ਚੌਧਰੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਵਕੀਲ।

ਵਿਕਰਾਂਤ ਬੈਸ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਪਾਂਡੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਉਮਰਾਓ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ।

### ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਆਦੇਸ਼

### ਫੈਸਲਾ

**ਪੰਕਜ ਮਿਥਲ, ਜੇ.**

1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੰਸਰਾਜ ਪਿੰਡ ਘੋਠਾ ਸਕੂਲਪਾਰਾ ਭਾਨੂਪ੍ਰਤਾਪਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਕੇਰ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰਾਮਲਾਲ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ 1000/- ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।
2. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 19.12.2002 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 30.07.2010 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।
3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ੬੫੩ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

---

1 ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ

4. ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਸਿਰਫ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹਨ।

6. ਇਹ ਘਟਨਾ 28.03.2002 ਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬੈਗ ਲੈ ਕੇ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਸਵੇਰੇ ਕਰੀਬ 9 ਵਜੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਾਈਕਲ ਪੰਕਚਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਪੰਕਚਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੁੱਧੀਆਰੀਨ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ-5) ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ। ਬੁੱਧੀਆਰੀਨ ਬਾਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਝੋਨਾ ਲੈ ਕੇ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਬੁੱਧੀਆਰੀਨ ਬਾਈ ਖੁਦ ਝੋਨਾ ਵੇਚਣ ਲਈ ਮੰਡੀ ਗਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਵੇਰੇ 9:30 ਵਜੇ ਵਾਪਸ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫਾਰਸੀ (ਐਕਸ ਪੀ /6) ਲੈ ਕੇ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਜੋਗੇਸ਼ਵਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ - 3) ਅਤੇ ਝਾਡੂ ਰਾਮ (ਪੀਡਬਲਯੂ -4) ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਇਆ। ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਜੋਗੀ ਰਾਮ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਭਾਨੂਪ੍ਰਤਾਪਪੁਰ ਥਾਣੇ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 11:15 ਵਜੇ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ।

7. ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ/ਬੇਵਕਤੀ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਯਾਨੀ ਫਾਰਸੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕੱਲਾ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

8. ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਬੁੱਧੀਰੀਨ ਬਾਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਅਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ।

9. ***ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ*** ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਪੰਚਸ਼ੀਲ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਪੰਜ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ: **(i)** ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; **(ii)** ਸਥਾਪਤ ਤੱਥ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; **(iii)** ਹਾਲਾਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; **(iv)** ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਹਰ ਹੋਰ ਸੰਭਵ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਦੋਸ਼; ਅਤੇ **(v)** ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਨਾ ਛੱਡੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੰਮ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

10. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੂਜੀ ਰਾਏ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।

11. ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸੀ। ਕਥਿਤ ਮਕਸਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨੌਕਰ ਵਜੋਂ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਨਾ ਮਿਲਣ ਜਾਂ ਬੇਵਕਤੀ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਝਗੜਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਝਗੜਾ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਨਖਾਹ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਨਾ ਮਾਮੂਲੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਤਭੇਦ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ.

12. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਿਛਲੀ ਥਿਊਰੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੁੱਧੀਆਰੀਨ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ -5) ਝੋਨਾ ਵੇਚਣ ਲਈ ਮੰਡੀ ਗਈ ਸੀ। ਬੁੱਧੀਆਰੀਨ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ -5) ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ 7:00 ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਸਥਾਨ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ

---

2 (1984) 4 ਐਸਸੀਸੀ 116

ਬੁੱਧੀਅਰੀਨ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ -5) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਵੇਰੇ 9:00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਸਾਈਕਲ ਦਾ ਟਾਇਰ ਪੰਕਚਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਸੀ, ਬੁੱਧੀਆਰੀਨ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ -5) ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਦੋਸਤਾਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਨਫ਼ਰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਸਥਾਨ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਸਾਈਕਲ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬਰਾਮਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਟਾਇਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੰਕਚਰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਈਕਲ ਦਾ ਟਾਇਰ ਪੰਕਚਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ

13. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ 20-25 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਭਾਵ *ਫਾਰਸੀ* (ਐਕਸ ਪੀ /6) ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਦੇ ਕੁਝ ਧੱਬੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਧੱਬੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇਗਾ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫਾਰਸੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਸੀ। ਫਾਰਸੀ ਵਰਗੇ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਸਮਾਨ ਯੰਤਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤੀ ਉਪਕਰਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਰਾਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ *ਫਾਰਸੀ* ਖੁੱਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ *ਫਾਰਸੀ* ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਚਮਾਰੂ ਰਾਮ ਦੇ ਖੇਤ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ *ਫਾਰਸੀ* ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਸੀ।

14. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀਆਰੀਨ ਬਾਈ (ਪੀਡਬਲਯੂ -5) ਅਤੇ ਜੋਗੀ ਰਾਮ (ਪੀਡਬਲਯੂ -1) ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੁੱਧੀਆਰੀਨ ਬਾਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਝੋਨਾ ਵੇਚ ਕੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਈ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੀ ਉਲਟਾ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਝਟਕਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਈ

ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੰਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਲੈ ਕੇ ਘਰੋਂ ਭੱਜਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਜੋਗੀ ਰਾਮ (ਪੀਡਬਲਯੂ -1) ਜੋ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਜੋਗੇਸ਼ਵਰ (ਪੀਡਬਲਯੂ -3) ਰਾਹੀਂ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਉਲਟ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ,





ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੁੱਧੀਆਰੀਨ ਬਾਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਝੋਨਾ ਵੇਚ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੁੱਧੀਆਰਿਨ ਬਾਈ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ, ਬਲਕਿ ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਈ ਸੀ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ 'ਚ ਜੋਗੀ ਰਾਮ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਖੇਤ 'ਚ ਮਹੂਵਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਫਰਲਾਂਗ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਦੌੜਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜੋ ਦੌੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਵਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਜਾਂ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

15. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਜੋ ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ -9) ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਖੂਨ ਦੇ ਧੱਬੇ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਗਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

16. ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਉਂਗਲ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ, ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ।

17. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

18. 19.12.2002 ਅਤੇ 30.07.2012 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੈਦ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

19. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

*ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ:* ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

†ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੈੱਡਨੋਟਸ: ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Yadwinder Singh
Enrl. No. P/956/2016